

VIRO

HISTORIA, KANSA, KULTTUURI

Toimittanut

SEPPO ZETTERBERG

SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURA • HELSINKI

Lukijalle 7

Kalevi Rikkinen

MAANTIETEEN YLEISPIIRTEET 9

Maa kerrosten päällä 9

Nuori pintakerros 9

Ylä- ja Ala-Viro 11

Järviä ja jokia 12

Ilmasto ja kasvillisuus 13

Muuttuva maaseutu 15

Keskukset ja vaikutusalueet 16

Ihminen ja ympäristö 18

Viro osana Baltoskandiaa 19

Jüri Selirand

ESIHISTORIA 21

Kivikauden pyyntikulttuurin edustajat 21

Ekstensiivisen maatalouden harjoittajat 25

Talonpoikainen yhteiskunta 30

Virolaisten pakanoiden käännyttäminen kristinuskoon 35

Seppo Zetterberg

HISTORIAN JÄNNEVÄLIT 45

Saksalainen Vanha-Liivinmaa 45

Ruotsin suurvallan osana 54

Venäjän keisarikunnan puolitoista kuvernementtia 62

Itsenäisyys toteutuu 85

Tasavallan rakentaminen 97

Itsenäisyyden menetykset 118

Sosialistinen neuvostotasavalta 131

Itsenäisyyden palauttaminen 142

Eino Murtorinne

KIRKOLLISET VAIHEET 146

Kantaväestön käännyttäminen 146

Uskonpuhdistus ja sen vaikutukset 146

Herrakirkosta herrnhutismiin 149

Venäjän luterilaisen kirkon osana 151

Kirkon kansallistaminen itsenäisyyden kautena 154

Sota- ja miehitysvuodet 158

Kirkko Neuvosto-Virossa 160

Kirkollisen elämän elpyminen 162

Leea Virtanen

KANSANRUNOUS 164

Kansanrunous ja *Kalevipoeg* 164

Perinnealueet 167

Vanha kansanlaulu *regivärss* 169

Virolaisia runoaiheita 171

Uudemmat kansanlaulut 174

Kansankertomukset 174

Sananparret 176

Nykyajan perinne 177

Ants Viires

VIRON KANSANKULTTUURI 178

Valloittajat ja naapurit 178

Kulttuurialueet 180

Maatalouskulttuuri 183

Rakennukset 187

Leipä ja leivänlisä 190

Kansanpuvut 191

Kansankulttuurin murroskausi 193

Seppo Suhonen

VIRON KIELI 196

Kielen synty 196

Kielen piirteitä 197

Murteet 201

Viro ja muut kielet 203

Kirjakielen juuret 208

Taistelu uudesta kirjoitustavasta 214

Kielenuudistus 217

Kirjakieli kielenuudistuksen jälkeen 220

Viron kielen tutkiminen 1900-luvulla 221

Kai Laitinen
KIRJALLISUUS VUOTEEN 1940 226

Alkuvaiheet 226
Estofiilien työ 228
Kalevipoeg avaa tien 229
Heräämisaika ja Koidula 233
Venäläistämiskaudesta realismiin 236
Noor-Eesti 240
Siuru 244
Itsenäisyysajan proosa 249
Arbujad 253

Juhani Salokannel
VIRON KIRJALLISUUS
SODANJÄLKEINEN AIKA 254

Pakolaiskirjallisuus 254
Kotimaan vaikeat vuodet 259
Kirjallisuuden nousukausi 261
Kohti mennyttä – ja huomista 267
Näytelmiä ja nuorten kirjoja 272
Kirjallisuuden kenttää 273
Historian kauneudesta 274

Lea Tormis
SUBJEKTIIVINEN TEATTERIHISTORIA 276

Pitkät juuret 276
Vakinaisen teatterin alku 278
Vanemuisen ja Estonian legendat 279
Ensimmäisen tasavallan teatteri 281
Vastarintaliike näyttämöllä 289
Teatteritaide elpyy 290
Ooppera ja baletti 294
Teatteri uudelleen itsenäistyneessä Virossa 295

Outi Jyrhämä
VIRON MUSIIKINHISTORIAN
RAKENNETEKIJÖISTÄ 300

Eurooppalainen perusta 300
Uskonpuhdistuksen vaikutus 301
Julkinen musiikkilämä rakentuu 303
Ensimmäiset ammattisäveltäjät 304
Kulttuuriseuroja ja laulujuhlia 305
Neuvostovalta ja musiikki 307

Juhan Maiste
VIRON TAIDE 310

Kalkkikiveä ja tiiltä 310
Tallinnan kirkkoja ja mestareita 313
Piispojen ja ritarikunnan linnoitukset 317
Sittow, Tallinnan suuri poika 319
Arent Passer ja myöhäisrenessanssi 320
Narva ja Kadriorg 322
Klassismin valtakausi 324
Metropoli ja provinssi 326

Sirje Helme
KANSALLINEN AMMATTIMAINEN
TAIDE SYNTYY 328

Köler, Weizenberg ja Adamson 328
Noor-Eestin hengessä 331
Avantgardismista realismiin 333
"Ankara tyyli" vai formalismi? 334
Kuusikymmenlukulaisuus 335
Grafiikan huippukausi 336

Raimo Raag
VIROLAISET VIRON ULKOPUOLELLA 339

Suuret muuttoaallot 339
Ulkovirolaisten yhteiskunnallinen elämä 362
Poliittinen toiminta 364
Kirkollinen elämä 365
Koulut ja opiskelu 366
Tieteenharjoitus 368
Muu kulttuuri 370
Sanoma- ja aikakauslehdet 372
Sopeutuminen uusiin oloihin 373
Kielen kehittäminen 374
Suhteet kotimaahan 374

KIRJALLISUUTTA 377
ZUSAMMENFASSUNG 386
SUMMARY 387
KIRJOITTAJAT 388
HENKILÖHAKEMISTO 389
PAIKANNIMIHAKEMISTO 398